

Sibelius-tutkimuksen nykytilaa

Veijo Murtomäki

Niin kauan kuin Erik Tawaststjernan (1916-93) persoonassa ja mittavassa elämäntyössä, viisiosaisessa Sibelius-biografiassa (1965-88), tiivistyivät suomalainen Sibelius-tutkimus ja -tietämys, saattoi olla vallalla kuvitelma, että Sibelius-tutkimus oli "hoidossa" tai peräti jo tehty. Tawaststjernan toiminta loikin yleiset edellytykset kaikelle myöhemmälle Sibelius-tutkimukselle. Se ei ollut kuitenkaan syvälle menevää tieteellistä perustutkimusta, joten samalla on vähitellen valjennut, kuinka alullaan Sibelius-tutkimus loppujen lopuksi on.

Ollakseen suomalaisen säveltaiteen ja koko kulttuurimme keskeisin ja tunnetuin hahmo sekä länsimaisen musiikin eräs kaikkein merkittävimpiin kuuluva nimi on suorastaan käsittämätöntä, miten huonosti Suomessa on hoidettu Sibeliuksen liittyvä dokumentaatio, julkaisu- ja tutkimus ja institutionalisointi; Sibelius-keskus tai -talo arkistointeen, tutkijoihin ja julkaisusarjoihin olisi kansainvälinen merkitys huomioonottaen vähintään mitä olisi pitänyt saada aikaan. Ja jo biografia-tutkimuksen alueella riittää yhä Tawaststjernan jälkeenkäin tutkittavaa paitsi uusien dokumenttien löytymisen vuoksi, myös siksi, että Tawaststjernan "viralliseksi" muodostuma biografia on monista ansiostaan – ei kaikkein vähiten kulttuurihistoriallisesta ajankuvastaan – huolimatta ehkä sittenkin pakostakin jossain määrin selektiivinen. Sibeliuksen tuotanto on yllättävän laaja ja käsittää noin 550 teosta, enemmänkin jos lasketaan monien kokoomaopusten yksittäiset kappaleet omiksi teoksikseen. Niinpä Sibeliuksen musiikkiinkin kohdistuva tutkimus on vasta alullaan; vain pientä osaa siitä on käsitelty tutkimuksellisesti. Sinfonioita on niiden lajistatuksen vuoksi tutkittu perusteellisimmin, mutta niitäkin kaikkea muuta kuin tyhjentävästi.

Esimerkiksi Sibeliuksen paikkaa sinfonian historiassa sekä saksalais-itävaltalaisessa, skandinaavisessa ja venäläis-slaavilaisessa kontekstissa ei ole vielä juurikaan tai ainakaan riittävästi kartoitettu. Ja paljon huonommin on asianlaita jo sinfonisten runojen suhteen: niistä ei löydy yhtään uudenaikaista kokonaistutkimusta ja monikin yksittäinen lajin edustaja on saanut uinua toistaiseksi tutkijoiden koskemattomissa.

Puhumattakaan Sibeliuksen muusta tuotannosta, josta on löytynyt, sitä mukaa kun teoksiin on törmätty mm. uusien levytysten yhteydessä, yllättävän kiinnostaviksi osoittautuvia sävellyksiä ja sävellyksryhmiä.

Näistä mainittakoon laaja näyttämömusiikkituotanto, joka on aivan keskeinen

osa-alue Sibeliuksen luomistyössä, runsaasti toista sataa kappaletta sisältävä pianomusiikkituotanto sekä noin 110 teosta käsittävä laulutuotanto. Muita merkittäviä alueita ovat kuoro- ja kantaattikirjallisuus sekä nuoren Sibeliuksen toiselle sadalle nouseva kamarimusiikkituotanto. Tutkittavaa on siis enemmän kuin kylliksi jo pelkässä musiikissakin.

Uusia kiinnostavia alueita perinteisen biografia- ja teostutkimuksen lisäksi ovat Sibeliuksen musiikin esitystutkimus (performance studies) sekä Sibelius-reseptitutkimus. Sibeliuksen musiikin vastaanotto Suomessa, hänen vaikutuksensa suomalaisen sinfoniaperinteen muotoutumiseen, hänen rooliinsa suomalaisen musiikin luojana liittyvä kansallinen identiteetti-ongelma sekä persoonakultti ovat vasta avaruuteen tutkimusotteita. Samoin hänen musiikkinsa reseptio yhtäältä angloamerikkalaisessa maailmassa, jossa se on ollut helpohkoa, toisaalta germaanis-romaanisessa keski-Euroopassa, jossa se on ollut vaikeampaa, ovat nousseet erittäin mielenkiintoisiksi tutkimusalueiksi. Näistä joudutaan väistämättä myös historiallis-poliittis-ideologisen tutkimuksen alueelle, jonka kartoitus Sibeliuksen suhteen on vasta alullaan. Vielä Sibeliuksen musiikin varhaisten ja myöhempienkin esityskäytäntöjen tutkimus on kiintoisa aluevaltaus, jolla on paljon annettavaa yhtä hyvin Sibeliuksen musiikin synnyttämän kuvan uudelleenarvioimiselle kuin esittäville ja vastaanottavalle säveltaiteellekin.

Ratkaisevan tärkeää kaikelle viime aikojen tutkimukselle on ollut Helsingin yliopiston kirjaston sisältämän laajan, yli 10 000 sivua käsittävän Sibelius-käsikirjoitus ja -luonnosaineiston

hyödyntäminen. Se on poikunut uudenlaisia tutkimushankkeita ja -otteita sekä mahdollistanut Sibeliuksen teosluettelon sekä tuotannon kriittisen kokonaisedition toimitustyön alkamisen. Useimmat Sibelius-tutkimuksen langat johtavatkin nykyään tähän ainutlaatuiseseen tutkimusmateriaaliin; kääntäen uusi Sibelius-tutkimus palvelee osittain samalla myös käytännöllisiä päämääriä: sävellystuotannon kriittistä kokonaisjulkaisua sekä esittävää säveltaidetta. Suomessa ei ole oikein aiemmin osattu edes ymmärtää, miten poikkeuksellisen arvokas käsikirjoitusarkisto meillä on Sibeliuksen suhteen käytettävissä; harvoilta suurilta säveltäjiltä on säilynyt yhtä kattava käsikirjoitus- ja kirjeaineisto. Olisi huolehdittava siitä, että kasvamassa olisi riittävä määrä kotimaisia tutkijoita, jotka kykenisivät hyödyntämään tätä aineistoa, joka luo erinomaiset edellytykset todelliselle perustutkimukselle musiikkianalyysin ja esitystutkimuksen lisäksi. Meillä on pystyttävä varmistamaan se, että Sibelius saisi vihdoinkin ansaitsemansa paikan Suomen musiikintutkimuksessa. Sibelius on sentään suomalaisen musiikintutkimuksen tärkein valttikortti, jonka avulla on kaikkein kivuttominta päästä osaksi kansainvälistä tutkijayhteisöä.

Yhteistyö musiikintutkimuksen eri osa-alueiden ja musiikkitahojen välillä

Perinteisesti Suomessa musiikintutkimus on ollut yksinäisten puurtajien sankarillista toimintaa. Kommunikaatio ei ole juuri toiminut eri laitosten välillä, ulkomaisista yhteisistä puhumattakaan. Sibelius on kuitenkin osoittautunut tutkimuskohteeksi, joka on kyennyt spontaanisti yhdistämään eri yksilöitä ja tutkimusyksiköjä toisiinsa. Myös tutkimusotteet ja -kohteet ovat olleet hajallaan. Lähiaikojen tavoitteena onkin yrittää saattaa yhteen musiikintutkimuksen erilaisia suuntauksia ja osa-alueita sekä lähentää toisiinsa teoreettisia, analyyttisiä, esteettisiä, filologisia, historiallisia, esittävään taiteeseen sekä teosten vastaanottoon (reseptiohistoria) sekä gender-tutkimukseen liittyviä tutkimusotteita. Tutkimuksen ja esittävän taiteen suhteet ovat Sibeliuksen tapauksessa eläneet viime vuosina ilahduttavassa symbioosissa. Sibelius-tutkimus on luonut pohjaa ja tuonut esiin löytöjä, jotka ovat mahdollistaneet monet, laajaa kansainvälistä huomiota aiheuttaneet Sibelius-sensaatiot (mm. Lahden orkesterin palkintoja keränneet maailman ensilevytykset).

Sibelius-esitystutkimus edellyttää toimivaa yhteistyötä Yleisradion äänitearkiston kanssa ja sen avautumista entistä joustavampaan tutkimuskäyttöön. Äänitearkistot ovat perinteisesti olleet tutkimukselle hankalia kohteita, mutta muutosta lienee tapahtumassa. Lisäksi yhteistyö Yleisradion äänilevystön/äänitearkiston ja muiden kansainvälisten arkistojen kanssa on saatava kunnolla käyntiin. Helsingin yliopiston

kirjastoon on syntymässä musiikkikirjaston lisäksi myös kansallinen äänitearkisto (1999), johon tullaan keräämään eri puolilta Sibeliuksen musiikin äänitteitä.

Samoin on mainittava Kansallisarkisto laajoine Sibeliuksen kirjekokoelmineen – kaikkien kirjeiden luettelointityö on valmistumassa lähiaikoina fil. maist. Markku Hartikaisen toimesta – sekä Åbo Akademin yhteydessä oleva Turun Sibelius-museo. Otto Anderssonin 1926 perustama Turun kokoelma on toiminut jo pitkään Sibelius-tutkimuksen eräänä lähtökohtana; Otto Anderssonin lisäksi mm. Nils-Eric Ringbom, John Rosas ja Fabian Dahlström ovat perustaneet työnsä tähän kokoelmaan. Sibelius-museo sisältää kattavan Sibelius-artikkelikokoelman, nuottikäsikirjoituksia ja -painoksia sekä Sibeliuksen musiikin varhaisten esitysten dokumentaation. Myös Hämeenlinnan Sibelius-arkistossa on mielenkiintoista materiaalia. Vastikään siellä tehtiin tärkeä Sibeliuksen varhaisten kirjeiden löytö; kirjeet on jo ehditty julkaista ruotsalais-englantilaisena painoksena (prof. Glenda Dawn Goss), ja ne ovat rikastaneet Sibeliuksen säveltäjäkuvaa tuntuvasti sekä oikoneet erinäisiä virhetietoja, kuten nimen oikea muoto (Johan Christian Julius Sibelius), viulunsoiton opintojen alkamisikä (Sibelius oli lähes 16-vuotias) sekä taiteilijanimen Jean käyttöönottovuosi (1886).

Sibelius-tutkimuksen tärkeimmät kohdealueet

Musiikkianalyysi

Musiikkianalyysillä on perinteisesti ollut painava status musiikintutkimuksen kentässä, sillä sen avulla on yleensä pyritty demonstroimaan jonkin säveltäjän tuotannon, sen osan tai yksittäisen musiikkiteoksen kuuluminen johonkin merkittävään,

esteettisesti arvostettuun traditioon sekä on pystytty sijoittamaan säveltäjä tyylihistorialliseen kontekstiin. Sibeliuksen kohdalla tämä tutkimusote on toki erittäin tärkeä niin kauan kuin keski-Euroopassa vallitsee pieninkin epäily Sibeliuksen musiikin kvaliteetin suhteen ja hänen musiikkiaan pidetään vain provinsiaalisenä kansallisromantiikkana; tämä asennoituminen on tosin häviämään päin. Suomeen ja erityisesti Sibelius-Akatemiaan on viimeisen 10–15 vuoden aikana vakiintunut musiikkianalyysin erääksi keskeiseksi suuntaukseksi wieniläisen musiikinteoreetikon Heinrich Schenkerin (1868–1935) kehittämä analyysimetodi, joka perustuu musiikkiteokseen käsittämiseen eri kerroksista muodostuvaksi tonaalisesti hierarkkiseksi organismiksi. Mutta muitakin analyysimetoja tarvitaan. Näistä tärkeimpiä ovat semanttinen analyysi täydennettynä modernilla tavalla ymmärretyllä hermeneuttisella otteella sekä semiotiikkaa, narratologiaa, strukturalismia ja poststrukturalismia yhdistävä tutkimusote, jolla pyritään analysoimaan Sibeliuksen musiikin topiikkaa eli musiikillista ilmaisu- ja merkityskuvastoa, yhtä lailla sen liittymistä muuhun eurooppalaiseen musiikkiin ja sen ekspressiiviseen potentiaaliin kuin Sibeliuksen musiikin omaa intonaatiovarastoa, eli sitä miltä osin Sibelius on kyennyt luomaan oman musiikillisen sanastonsa. Tältä osin Helsingin yliopiston musiikkitieteen laitoksen ja professori Eero Tarastin semioottis-strukturalistinen painotus edustaa alan ehdotonta huippuosaamista moninlaisine kansainvälisine yhteyksineen.

Musiikkifilologia ja kriittinen toimitustyö: Jean Sibelius Werke
Jean Sibeliuksen kootut teokset on 1996 käynnistynyt hanke, jonka tarkoituksena on julkaista Sibeliuksen koko sävellystuotanto kriittisesti toimitettuna laitoksena. Julkaisijoina toimivat Sibelius-seura ry. ja Helsingin yliopiston kirjasto yhdessä; kustantaja on Sibeliuksen pääkustantaja saksalainen Breitkopf & Härtel (Wiesbaden). Päätoimittajana toimii professori Fabian Dahlström. Julkaisu tulee käsittämään n. 45 nidettä ja hankkeen kestoksi on arvioitu n. 25 vuotta. Ensimmäinen osa julkaistaan helmi-maaliskuussa 1999.

Jean Sibeliuksen sävellyksistä läheskään kaikkia ei ole vielä julkaistu, vaan suuri osa on olemassa edelleen vain käsikirjoituksina. Julkaistut teokset taas sisältävät lukuisia virheitä. Teosten julkaiseminen niiden oikeassa virheettömässä muodossa edellyttää laajaa ja vaativaa tutkimustyötä, jossa tutkijan on tunnettava ja hallittava kuhunkin teokseen liittyvä sekä käsikirjoitettu että painettu nuotti- ja muu lähdemateriaali, Sibeliuksen aikaan ja eri soittimiin liittyvä notaatiokäytäntö, nykynotaatio ja -julkaisutekniikka samoin kuin soitinten käyttötavat.

Kootut teokset on siis ensisijaisesti tieteellinen hanke, joka ei ole mahdollinen ilman suurta musiikkifilologista asiantuntemusta. Musiikkifilologia on musiikkitieteen yksi osa-alue, jossa selvitetään musiikin kirjoitettuja tekstejä eli notaatioita. Notaatioiden tutkimuksen tulisi edeltää itse musiikkiin kohdistuvaa tutkimusta, sillä monissa tapauksissa julkaistu nuottiteksti sisältää poikkeavuuksia, muutoksia ja suoranaisia virheitä alkuperäiseen nuottilähteeseen verrattuna.

Musiikkifilologiassa hakeudutaan autenttisimpien alkuperäislähteiden ääreen sekä pyritään tekstikritiikin avulla kuvaamaan ja tulkitsemaan ne mahdollisimman oikein. Hankkeeseen liittyvä työ on luonteeltaan perustutkimusta, jolla selvitetään millaisia Sibeliuksen teokset todella ovat. Tämä taas on perustana kaikelle muulle hänen musiikkiinsa kohdistuvalle tutkimukselle, sillä se tuskin voi pohjautua virheellisiin partituureihin. Vasta kun teokset on julkaistu kriittisesti toimitettuina on mahdollista nähdä millaisia ne todellisuudessa ovat.

Sibelius-musiikkikäsikirjoitustutkimus

Sibeliuksen suvun Helsingin yliopistolle vuonna 1982 tekemä lahjoitus, joka sisältää säveltäjän koko musiikkikäsikirjoitusjäämistön, merkitsi aivan uutta käännettä Sibelius-tutkimuksessa. Tämän mitä moninlaisinta materiaalia sisältävän kokoelman luettelo ilmestyi v. 1991, minkä jälkeen kokoelma on ollut tutkijoiden käytössä.

Kuluneiden seitsemän vuoden aikana on käynyt ilmi, että kyseessä on suoranainen aarrearkku Sibelius-tutkijoille; onhan nyt vhdoin mahdollisuus päästä alkuperäislähteille ja nähdä mitä Sibelius todella teki. Kokoelmassa olevat luonnokset ja teosten aiemmat versiot antavat mahdollisuuden selvittää hänen sävellysprosessiaan, puhtaaksikirjoituksista taas voidaan jäljittää painetuissa laitoksissa olevia virheitä, käsikirjoituksiin tehdyt merkinnät antavat viitteitä kustantajiin ja julkaisemiseen liittyvistä seikoista, monet soinnutus- ja

kontrapunktiharjoitukset antavat tietoa Sibeliuksen opinnoista jne.

Voi oikeastaan sanoa, että kokoelmasta tehdyn luettelon jälkeen on ilmestynyt tuskin yhtään merkittävää Sibeliuksen musiikista tehtyä tutkimusta, jossa ei olisi käytetty kokoelman materiaalia hyväksi ja viitattu sen luetteloon (mm. James Hepokoski, Eija Kurki). Sibeliuksen musiikkikäsitteistöjen avautuminen tutkijoille merkitsi itse asiassa aivan uuden alueen syntymistä Sibeliustutkimukseen. Nyt on käsikirjoituksia tutkimalla mahdollista selvittää monia sellaisia seikkoja, joihin paneutuminen oli aiemmin jokseenkin mahdotonta. Yksi hyvä esimerkki on väitöskirjaansa valmistelevan mus. maist. Timo Virtasen työ. Hän tutki aluksi pelkästään Pohjolan tytär -fantasiaa, mutta kokoelmasta löytyneet luonnokset veivätkin tutkimuksen aivan uusille ja yllättäville urille. Kävi ilmi, että Pohjolan tytär on vain yksi lukuisista Sibeliuksen vuosisadan alun teoksista, joilla kaikilla on lähtökohtansa suuressa toteutumattomassa Marjatta-oratoriossa.

Kokoelma on myös mahdollistanut kaksi aivan keskeistä ja välttämätöntä Sibeliustutkimusta. Toinen näistä on Fabian Dahlströmin tekeillä oleva laaja ja piakkoin valmistuva Sibeliuksen teosten temaattis-bibliografinen luettelo (*Jean Sibelius. Thematisch-bibliographisches Verzeichnis seiner Werke*; kustantaja Breitkopf & Härtel), joka on ensimmäinen kunnollinen perustutkimus säveltäjän koko tuotannosta, sen täydellinen kartoitus, joka perustuu maailmanlaajuisen materiaalin haravointiin. Toinen on jo käynnissä oleva, edellä mainittu Sibeliuksen teosten kriittinen kokonaisjulkaisu.

Vuosikymmenemme uusi tutkimusaalto on jo selvästi vilkastuttanut Sibeliuksen ympärillä tapahtuvaa muuta toimintaa. Hänen musiikkinsa arvostus on vähitellen noussut myös niissä maissa, joissa se ennen oli suhteellisen vähäinen kuten esim. Saksassa. Arvostuksen lisääntymisen myötä hänen musiikkiaan myös soitetaan yhä enemmän. Tämä taas on merkinnyt yhä parempia markkinoita orkestereille, Sibeliuksen musiikkia myyville levy-yhtiöille sekä kustantajille. Fazer (Warner Chappell) on jo julkaissut lukuisia käsikirjoituskokoelmasta löytyneitä aiemmin tuntemattomia nuoruudenteoksia. Breitkopf & Härtel on julkaisemassa suuren kohun saanutta "uudelleen löydettyä" Skogsrät-orkesterirunoa.

Sibeliuksen musiikin esitystutkimus

Ulkomailta on paljon puhuttu ja kirjoitettu suomalaisen Sibeliustulkinnan erityisyydestä (Paavo Berglund jne.). On kuitenkin unohtunut, että emme oikeastaan tiedä paljonkaan siitä, miten Sibelius itse teoksiaan esitti. Sibelius johti käytännöllisesti katsoen kaikkien orkesteriteostensa kantaesitykset Helsingissä sekä myöhempiä esityksiä. Säveltäjän ohella hänen teoksiaan johti täällä lähes yksinomaisesti Robert Kajanus. Oli siis olemassa poikkeuksellisen yhtenäinen ja autenttinen, säveltäjän itsensä luoma ja ylläpitämä orkesteriteosten esitystraditio, joka ulottuu varhaisimmista orkesteriteoksista viimeisiin asti. Näyttää ilmeiseltä, että tämä alkuperäinen traditio joutui unohtuiksi pian Kajanuksen kuoleman (1933) jälkeen uusien tulkintatraditioiden vallatessa alaa myös Suomessa, vaikka Kajanus ehtikin tehdä Sibeliuksen orkesteriteosten ensimmäiset äänitteet vuosina 1930 ja 1932.

Sibeliuksen musiikista ei varsinaista esitystutkimusta ole juuri tehty, sillä musiikin esitystutkimus (*performance studies*) on itsenäisenä tutkimusalanaan uusi tulokas musiikintutkimuksen alati laajenevassa ja monipuolistuvassa kentässä. Tällä hetkellä se kuuluu kuitenkin ajankohtaisimpiin musiikintutkimuksen suuntauksiin. Se, mitä Sibeliustulkintatraditio on, on itse asiassa selvittämättä esityksen yksityiskohdiltaan, nuottikirjoituksen ja tulkinnan suhteiltaan, samoin suhteessa aikansa traditioihin ja niiden muutoksiin. Toisaalta on välillistä tietoa (Parmet, Jalas), mutta se on peräisin pääosin vasta 1940–50-luvuilta. On myös tiedossa ikääntyneen Sibeliuksen lausumien ongelmallisuus: säveltäjä ilmeisestikin hyvin tietoisesti kätkeytyi lausumiensa taakse ja pyrki niillä ohjailemaan, jopa hämäämään ja pyrki olemaan diplomaattinen teostensa esittäjä kohtaan, ketään loukkaamatta. Esimerkiksi Jussi Jalaksen välittämä arvokas aineisto tarvitsee yksityiskohtaista kriittistä arviointia sekä vanhempaa ja luotettavampaa aineistoa taustakseen.

Sibeliustutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä selvittämään, mitä dokumentaatiota vanhimma Sibeliustulkintatraditioista on olemassa, sekä millaisiin konteksteihin, tulkintatraditioihin, reseptioihin tuo dokumentaatio liittyy. Tällä tiedolla on paljon merkitystä sekä Sibeliusanalyysin ja -reseptiotutkimuksen että alkamassa olevan kriittisen Sibelius-

edition kannalta. Esitystutkimus voi valottaa teoksista niihin alkuaikoina kuuluneita merkityksiä ja piirteitä, joita ei teosanalyysin eikä nuottitekstin avulla kyetä selvittämään tai todentamaan. On todennäköistä, että joitakin keskeisiä teoksia voidaan joutua perusteellisestikin uudelleenarvioimaan esitys- ja reseptiotutkimuksen esiintuoman aineiston pohjalta.

Sibeliuksen musiikin reseptiotutkimus

Reseptiohistoriallinen tutkimus on sekin varsin nuorta musiikintutkimuksessa. Se käsittää säveltäjän historiallisen vaikutuksen tutkimuksen; yhtäältä sen, kuinka vastaanoton historia on luonut teosten identiteettiä ja teokset kantavat mukanaan koko tulkintahistoriaansa, toisaalta sen, miten yksittäiset musiikkiteokset tai jonkin säveltäjän tuotanto on muokannut myöhempää sävellyshistoriaa vaikutusvallallaan. Lisäksi säveltäjän persoonaan liittyvät piirteet, hänen mielipiteen ilmauksensa, suhteet ajan poliittisiin, uskonnollisiin jne. liikkeisiin sekä kansallinen ja kansainvälinen merkityksensä ovat osa reseptiohistoriallista tutkimusta. Sibelius tarjoaa tässä suhteessa mielenkiintoisen tutkimuskohteen, sillä hänen merkityksensä koko Suomen musiikkielämän kehitykselle oli ja on yhä aivan keskeinen. Kuitenkin hänen kulttuuriasemaansa on vain harvoin uskallettu kajota ja "Sibeliuksen varjon", johon Suomen musiikin historian tutkijoista ovat viitanneet mm. professorit Mikko Heiniö ja Erkki Salmenhaara, säveltäjistämme pontevimmin Einar Englund, tutkimus on jännittävä alue yleisemminkin kulttuurintutkimuksen näkökannalta; professori Matti Huttusen tutkimus Sibeliuksen persoonakultista on siten uranuurtava alallaan. Sibeliuksen vaikutusta suomalaisen sinfoniikan estetiikkaan ei voi ylikorostaa; koko hänen jälkeensä sävelletty kotimainen sinfoniakirjallisuus on eräänalaista kommenttia - joko jäljittelevää, edelleen kehittävää tai torjuvaa – Ainolan mestarin sinfoniseen elämäntyöhön. Siihen että sinfoniasta ylipäätään muotoutui suomalaisen musiikkikulttuurin korkeimmalle arvostettu laji oli monta syytä, joista jotkut perustuvat Sibeliuksen rooliin ja jotkut taas aate- ja reseptiohistoriallisiin yhteyksiin.

Kotimaassa lähes puolijumalan aseman saavuttaneen Sibeliuksen vastaanotto on vaihdellut paljonkin aika- ja maakohtaisesti muualla. Amerikan-reseptiota on professori Glenda Goss selvittänyt ansiokkaasti kirjassaan Sibelius and Olin Downes. Englantilaiset omaksuivat amerikkalaisten ohessa Sibeliuksen musiikin varsin helposti, ja sitäkin on tutkittu vasta jonkin verran, lähinnä sinfoniikan osalta. Sibeliuksen musiikin reseption vaikeus toisen maailmansodan jälkeen on tutkimuskohteena mielenkiintoinen ja haastava. Reseptiosta Saksassa on tekeillä parikin tutkimusta, jotka avaavat jännittäviä näkökulmia Sibeliuksen musiikin tylihistorialliseen asemaan sekä hänen persoonansa poliittiseen merkitykseen. Ylipäätään keski-Euroopan hieman nihkeä suhtautuminen Sibeliuksen musiikkiin on väistämätön Sibelius-tutkimuksen kohde lähitulevaisuudessa. Reseptiohistoriallinen tutkimusote auttaa siten Sibeliuksen historiallisen merkityksen selkiyttämässä.

Kansainvälinen Sibelius-tutkijayhteisö

Sibeliuksen ympärillä tapahtuma kansainvälinen vuorovaikutus on lisääntynyt 1990-luvulla moninkertaiseksi verrattuna aiempaan tilanteeseen. Merkittävä ulkoinen sysäys kansainväliselle yhteistyölle oli Helsingissä 1990 järjestetty ensimmäinen kansainvälinen Sibelius-kongressi, joka sai jatkoa Pariisissa (1993) ja Meiningenissä (1994) Sibelius-symposiumeissa sekä toisessa Helsingissä pidetyssä kansainvälisessä Sibelius-kongressissa (1995), joka keräsi yhteen peräti n. 60 Sibelius-tutkijaa. Käytännössä joka vuosi on ollut yksi tai useampia Sibelius-tapaamisia eri puolilla Eurooppaa (Berliini, Lontoo) ja Amerikassakin (New York). Näiden erilaisten Sibelius-tapaamisten tuloksena on syntynyt Sibelius-verkosto, johon kuuluu jo tätä nykyä 70-80 tutkijaa ja kirjoittajaa Amerikasta Japaniin ja Suomesta Italiaan. Reilun kymmenen vuoden takaisesta tilanteesta poiketen, jolloin Sibeliusta ei hyväksytty edes väitöskirjan aiheeksi Yhdysvaltojen kunnianarvoisimmissa yliopistoissa, 1990-luvulla on koettu suorastaan Sibelius-väitöskirjojen aalto: kymmenestä väitöskirjasta kolme on kirjoitettu Suomessa, kaksi Englannissa, yksi Saksassa – ja peräti neljä USA:ssa. Tällä hetkellä on lisäksi tekeillä useita Sibelius-väitöskirjoja Suomessa ja muutamia muualla Euroopassa. Englantilainen kustantamo Cambridge University Press on hyväksynyt sarjaansa Sibelius-tutkijoiden yhteistyönä toteutuvan julkaisun Sibelius Studies, jonka kirjoittajat tulevat Suomesta, Englannista, Yhdysvalloista sekä Kanadasta. Myös toinen vastaava hanke, Sibelius Companion, on suunnitteilla saman kustantajan pyynnöstä. Sibelius-tutkimuksen näköalat ovat siten

vähintäänkin rohkaisevia.

Kirjoittaja on musiikin historian professori Sibelius-Akatemiassa. Kirjoitus perustuu Tieteen päivien yhteydessä Sibelius-Akatemiassa 14.1.1999 pidettyyn esitelmään.

